

FIȘA DISCIPLINEI

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
1.2 Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3 Departamentul	Departamentul de Istorie Antică și Arheologie
1.4 Domeniul de studii	Istorie
1.5 Ciclul de studii	Master
1.6 Programul de studiu / Calificarea	Arheologie și Studii Clasice

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei	Arheologie romană târzie						
2.2 Titularul activităților de curs	Prof.univ.dr. Alexandru Diaconescu						
2.3 Titularul activităților de seminar							
2.4 Anul de studiu	II	2.5 Semestrul	I	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7 Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	2	Din care: 3.2 curs	2	3.3 seminar/laborator	0
3.4 Total ore din planul de învățământ	24	Din care: 3.5 curs	24	3.6 seminar/laborator	0
Distribuția fondului de timp:					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					20
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					50
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					23
Tutoriat					6
Examinări					2
Alte activități:					
3.7 Total ore studiu individual					101
3.8 Total ore pe semestru					125
3.9 Numărul de credite					5

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	•
4.2 de competențe	•

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1 De desfășurare a cursului	•
5.2 De desfășurare a seminarului/laboratorului	•

6. Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale	<ul style="list-style-type: none"> • Cunoașterea istoriei reale a răspândirii creștinismului. • Capacitatea de a compara vestigiile din Dacia romană cu cele din restul Imperiului. • Utilizarea adecvată a bazelor metodologiei cercetării arheologice teoretice (principiile analogiei, tipologiei, cronologiei, chorologiei, stratigrafiei) și practice, de teren. 	•
Competențe transversale	<ul style="list-style-type: none"> • Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență și eficacitate, a sarcinilor profesionale, cu respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. 	•

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	<ul style="list-style-type: none"> • familiarizarea studenților cu arheologia paleocreștină, ignorată mult timp la noi și denaturată din lipsă de profesionalism și cunoștințe generale
7.2 Obiectivele specifice	<ul style="list-style-type: none"> • crearea unei imagini veridice a răspândirii creștinismului la nord de Dunăre și în legătură cu aceasta a etnogenezei românilor.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Iudaismul și începuturile creștinismului. Synagoga ceștină.	Power Point	
2. Primele mărturii arheologice ale creștinismului din sec. I-III.	Power Point	
3. Iudeo-ceștini în Dacia romană a sec. II.	Power Point	
4. Ecclesia de la Commodus la Gallienus. Creștinismul în provincia romană Dacia.	Power Point	
5. Magie și gnosticism în sec. II-IV.	Power Point	
6. De la Diocletian la Constantin. Primele manifestări arheologice ale creștinismului la nord de Dunăre.	Power Point	
7. Simbolurile creștine și datrea lor. Arhitectura primelor basilici creștine.	Power Point	
8. Arheologia secolului IV, cu privire specială asupra "fibulelor cu capete de ceapă" și a garniturilor de ceniron.	Power Point	
9. "Hunnenzeit" și arheologia sec. V. Nicetas din	Power Point	

Remesiana și epoca sa.		
10. Gepizii și alți germanici. De la Apahida la Tournai.	Power Point	
11. Reconquista lui Justinian și politica de încreștinare a barbarilor. Arhitectura paleo-bizantină.	Power Point	
12. Opațiile paleocreștine și răspândirea creștinismului la nord de Dunăre în sec. VI.	Power Point	
13. Romani, romanici și barbari în sec. VI - VII.	Power Point	
14. Primele antichități avaro-slave.	Power Point	
Bibliografie		
I. Barnea, <i>Monumenti paleocristiani della Dacia Traiana</i> , în <i>Corsi di cultura sull'arte ravennate e bizantine</i> , Ravenna, 1971, p. 49-69.		
I. Barnea, <i>Les monuments paléochrétiennes de la Roumanie</i> , Roma-Vatican, 1977.		
I. Barnea, <i>Arta creștină în România</i> , I, București, 1979		
I. Barnea, O. Ilescu, <i>Constantin cel Mare</i> , București 1982.		
P.F. Barton, <i>Geschichte des Christentums in Österreich und Südmitteleuropa</i> , Wien, 1992		
M. Bărbulescu, <i>Mormântul princiar germanic de la Turda</i> , Cluj-Napoca 2008.		
M. Bărbulescu, <i>Vechi urme creștine</i> , în <i>Monumente creștine și de arată religioasă din arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului</i> , Cluj 1982, p. 66-72		
D. Benea, I. Hica, <i>Damnatio memoriae în arhitectura romană târzie de la Dunărea de Jos</i> , Timișoara 2004.		
<i>The Cambridge Ancient History, Vol 13: The Late Empire 337-425</i> (Averil Cameron, Peter Garnsey, editors), Cambridge University Press, 1998.		
P. Chuvin, <i>Chronique des derniers païens. La disparition du paganisme dans l'Empire romain du règne de Constantin à celui de Justinien²</i> , Paris 1990.		
G. Clark, <i>Christianity and Roman society</i> , Cambridge 2004		
<i>A Companion to Roman religion</i> (edited by Jörg Rüpke), Oxford 2007.		
C. Daicoviciu, <i>Există monumente paleocreștine în Dacia Traiană în sec. II-III?</i> , în <i>AISC II 1933-1935</i> , p. 192-209.		
J. Danielou, <i>Les origines du christianisme latin</i> , Paris 1978.		
F. W. Deichmann: <i>Archeologia Cristiana</i> . (Studia Archaeologica, 63.) Roma, 1993.		
A. Demandt, <i>Die Spätantike: Römische Geschichte von Diocletian bis Justinian 284 bis 565 n. Chr.</i> , München 1989, (re-edit. Beck 2007).		
Al. Diaconescu, C. Opreanu, <i>Câteva puncte de vedere în legătura cu evoluția societății autohtone în epoca dacoromana târzie și în perioada migrațiilor</i> , AIIA Cluj, XXIX, 1989, p. 571-595.		
Al. Diaconescu, <i>Lămpi romane târzii si paleobizantine din fosta provincie Dacia</i> , în <i>Ephemeris Napocensis_5</i> , 1995, p. 255-299.		
Al. Diaconescu, <i>Ornamenta dignitatis. Însemne de rang si simboluri ale statutului social la elitele autohtone în Dacia postaureliană</i> , în <i>Viață privată, mentalități colective si imaginar social în Transilvania</i> (ed. S. Mitu, Fl. Gogâltan), Oradea-Cluj, 1995-1996, p. 83-108		
Al. Diaconescu, <i>Ornamenta dignitatis. Grababzeichen und symbole des sozialen Status bei den lokalen Eliten von Dakien nach dem aurelianischen Rückzug</i> , în <i>ActaMN</i> , 36/1, 1999, p. 203-243.		
Al. Diaconescu, E. Bota, V.- Voişian, <i>Ceramica de tradiție provincial romană în sec. V-VI pe teritoriul Daciei. Grupul Sarmizegetusa-Napoca</i> , în <i>Fontes Historiae, Studia in honorem Demetrii Protase</i> , Bistrița 2006, p. 885-909		
F.J. Dölger, IXΘYC, <i>Das Fischsymbol in frühchristlicher</i> (ICHTHYS : le symbole du poisson dans le Christianisme), 1910 :		
W. Eck, <i>Zur Christianisierung in den nord-westlichen Provinzen des Imperium Romanum</i> , în <i>Die Stadt in Oberitalien und in den nordwestlichen Provinzen des römischen Reiches</i> (Hrsg. W. Eck, H. Glasterer) Mainz 1991, p. 251-261		
W.H.C. Frend, <i>The Rise of Christianity</i> , Darton, Longman & Todd, 1984.		
W.H.C. Frend, <i>The Archaeology of Early Christianity. A History</i> , Geoffrey Chapman, 1997.		
E.R. Goodenough, <i>Jewish Symbols in the Greco-Roman Period</i> . New York: Pantheon, Vol. I-IV, 1953-54. Vol. V-VI. Fish, Bread and Wine, 1956.		
F. Grossi Gondi, <i>Trattato di epigraphia cristiana, latina e greca, del mondo romano occidentale</i> , Roma 1920 (reeditare anastatică la L'Erma di Bretschneider, Roma 1968).		
M. Guarducci, <i>Die Petrustradition im Vatikan im Lichte der Geschichte und Arhäologie</i> , Vatican 1963,		
M. Guarducci, <i>Le relique di Pietro sotto la Confessione della Basilica Vaticana: una messa a punto</i> , Roma 1967,		
N. Gudea, I. Ghiurco, <i>Din istoria creștinismului la români. Mărturii arheologice</i> , Oradea 1988.		
N. Gudea, <i>Christiana Minora. Studii, articole și note în legătură cu creștinismul timpuriu în Dacia romană, Dacia postromană și unele provincii vecine</i> , Cluj-Napoca 2011.		
A. von Harnak, <i>Die Mission und Ausbreitung de Christentums in den ersten drei Jahrhunderten</i> (trad în engleză: <i>The mission and expansion of Christianity in the first three centuries</i>), Leipzig 1923.		

- C. Hopkins, B. Goldman, *The Discovery of Dura-Europos*, Yale University Press, 1979
- K. Horedt, *Siebenbürgen in spätrömischer Zeit*, București, 1982.
- J.M. Jensen, *Understanding early Christian art*, Oxford, 2000.
- C.M. Kaufmann, *Handbuch der altchristlichen Epigraphik*, Freiburg im Breisgau, 1917
- S. Loffreda, *Recovering Capharnaum (Studium Biblicum Franciscanum Guides Nr. 1)* Franciscan Printing Press, Jerusalem; 1993.
- M. Macrea, *A propos de quelques découvertes chrétiennes de la Dacie*, în *De la Burebista la Dacia postromană. repere pentru o permanență istorică* (ed. M. Bărbulescu), București 1978,
- H.I. Marrou, *Biserica în antichitatea târzie 303-604*, București 1999.
- M. Moga, *Vestigii paleocreștine din Banat*, în *In memoriam Constantini Daicoviciu*, Cluj Napoca 1974, p. 259-266.
- R. Noll, *Frühes Christentum im Österreich von den Anfänge bis zum 600 nach Chr.*, Wien, 1954.
- C. Opreanu, *Creștinismul și neamurile germanice în sec. IV-V în Transilvania*, în *Ephemeris Napocensis*, 5, 1995, p. 227-254.
- C. Opreanu, *Transilvania la sfârșitul antichității și în perioada migrațiilor*, Cluj-Napoca, 2003.
- M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1980
- D. M. Pippidi, *În jurul izvoarelor literare ale creștinismului daco-roman*, în *Contribuții la istoria veche a României*, București, 1967², p. 481-496.
- D.M. Pippidi, *Studii de istoria religiilor antice*, București 1969
- E. Popescu, *Christianitas Dacoromana. Florilegium studiorum*, București, 1994.
- D. Protase, *Observații privind inscripția "creștină" de la Napoca*, în *SCIVA* 3, , 1985, p. 332-337.
- M. Rusu, *Paleocreștinismul din Dacia romană*, în *Ephemeris Napocensis*, 1, 1990, p.81-109.
- J. Rüpke, *From Jupiter to Christ. On the History of Religion in the Roman Imperial Period* (translated by D. M. B. Richardson), Oxford 2014
- Sulzberger
- C.H. Thomas, *Christianity in Roman Britain to A.D. 500*, London, 1985²
- J. Toynbee, J.B. Ward-Perkins, *The Shrine of St. Peter and the Vatican Excavations*, London 1956
- V. Tzaferis, *Excavations at Capernaum, 1978-1982*. Winona Lake, Indiana: Eisenbrauns, 1989.
- J. B. Ward-Perkins, *Constantine and the origins of the Roman basilica*, în *Papers of the British school at Rome*, 22, 1954
- N. Zugravu, *Geneza creștinismului popular al românilor*, București 1997.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Iudaismul și începuturile creștinismului. Sinagoga ceștină.	Referate	
2. Primele mărturii arheologice ale creștinismului din sec. I-III.	Referate	
3. Iudeo-ceștini în Dacia romană a sec. II.	Referate	
4. Ecclesia de la Commodus la Gallienus. Creștinismul în provincia romană Dacia.	Referate	
5. Magie și gnosticism în sec. II-IV.	Referate	
6. De la Diocletian la Constantin. Primele manifestări arheologice ale creștinismului la nord de Dunăre.	Referate	
7. Simbolurile creștine și datrea lor. Arhitectura primelor basilici creștine.	Referate	
8. Arheologia secolului IV, cu privire specială asupra "fibulelor cu capete de ceapă" și a garniturilor de ceniron.	Referate	
9. "Hunnenzeit" și arheologia sec. V. Nicetas din Remesiana și epoca sa.		
10. Gepizii și alți germanici. De la Apahida la Tournai.		
11. Reconquista lui Justinian și politica de încreștinare a barbarilor. Arhitectura paleo-bizantină.		
12. Opațiile paleocreștine și răspândirea creștinismului la nord de Dunăre în sec. VI.		
13. Romani, romanici și barbari în sec. VI - VII.		
14. Primele antichități avaro-slave.		

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

• Pentru profesorii de istorie, muzeografi și cercetători aceste cunoștințe sunt esențiale, mai ales pentru că au fost ignorate la noi timp de decenii.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	prezență 75%		75%
	colocviu		
10.5 Seminar/laborator	referate		25%

10.6 Standard minim de performanță

• Prezență 75%

Data completării

23.04.2015

Semnătura titularului de curs

.....

Semnătura titularului de seminar

.....

Data avizării în departament

.....

Semnătura directorului de departament

.....